

چالش‌ها و راهکارهای مدیریت لجستیک و حمل‌ونقل بین‌المللی در شرایط بحران

بحران‌های اخیر و تأثیر آن بر لجستیک جهانی:

تحولات و بحران‌های اخیر در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی، به‌ویژه در خاورمیانه، نشان داده است که شبکه‌های حمل‌ونقل و زنجیره‌های تأمین جهانی تا چه اندازه در برابر تنش‌های ژئوپلیتیکی و اختلالات امنیتی آسیب‌پذیر هستند. این شرایط موجب شده است بسیاری از مسیرهای سنتی حمل‌ونقل با محدودیت‌ها و ریسک‌های جدید مواجه شوند و هزینه‌ها و زمان جابه‌جایی کالا در سطح جهانی افزایش یابد. در چنین فضایی، بازنگری در راهبردهای لجستیکی کشورها و تقویت مسیرهای جایگزین بیش از گذشته اهمیت پیدا کرده است.

از مهم‌ترین ابعاد این تحولات می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- تشدید تنش‌های ژئوپلیتیکی در خاورمیانه
- محاصره دریایی و ایجاد اختلال در مسیرهای سنتی حمل‌ونقل
- افزایش هزینه‌های بیمه، حمل‌ونقل و زمان ترانزیت کالا
- ضرورت بازتعریف راهبردهای لجستیک در سطح ملی و منطقه‌ای

این واقعیت‌ها ضرورت گذار سریع از وضعیت آسیب‌پذیری به سوی تاب‌آوری لجستیکی را به یک الزام ملی و راهبردی تبدیل کرده است؛ گذاری که در آن حمل‌ونقل جاده‌ای، به‌عنوان ستون فقرات لجستیک در شرایط بحران، نقشی بی‌بدیل ایفا می‌کند.

محاصره دریایی: وضعیت موجود

تحولات اخیر در حوزه دریایی و محدودیت‌های اعمال‌شده بر تردد شناورهای تجاری ایران، موجب بروز اختلالاتی در جریان عادی حمل‌ونقل دریایی شده است. این شرایط نه‌تنها ظرفیت عملیاتی برخی بنادر را تحت تأثیر قرار داده، بلکه موجب افزایش هزینه‌ها و زمان انتظار در زنجیره حمل‌ونقل نیز شده است.

از مهم‌ترین پیامدهای این وضعیت می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- محدودیت‌های اعمال‌شده بر تردد شناورهای تجاری ایران
- کاهش ظرفیت عملیاتی برخی بنادر جنوبی کشور
- افزایش هزینه‌های دموراژ و زمان توقف کشتی‌ها در بنادر مبدأ و مقصد

این واقعیات نشان می‌دهد که تداوم وابستگی یک‌جانبه به مسیرهای دریایی، دیگر صرفاً یک ریسک قابل مدیریت نیست، بلکه می‌تواند به تهدیدی ساختاری برای امنیت اقتصادی کشور تبدیل شود. از این‌رو، تنوع‌بخشی فوری به مسیرهای ترانزیت زمینی، به‌عنوان یک راهبرد مکمل و تقویت‌کننده، به ضرورتی اجتناب‌ناپذیر بدل شده است.

تأثیر بحران بر زنجیره تأمین کالاهای اساسی

بحران‌های اخیر در حوزه حمل‌ونقل بین‌المللی و اختلال در برخی مسیرهای اصلی جابه‌جایی کالا، تأثیر قابل توجهی بر زنجیره تأمین کالاهای اساسی و مواد اولیه مورد نیاز اقتصاد کشور گذاشته است. این شرایط می‌تواند روند تأمین پایدار کالاها و فعالیت صنایع را با چالش‌هایی روبه‌رو کند و هزینه‌های تولید و تجارت را افزایش دهد.

از مهم‌ترین پیامدهای این وضعیت می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- اختلال در ورود مواد اولیه، غلات، دارو و تجهیزات صنعتی

- افزایش قیمت تمام‌شده کالاهای وارداتی

- افزایش فشار بر تولیدکنندگان داخلی و صنایع صادرات‌محور

- کاهش رقابت‌پذیری کالاهای ایرانی در بازارهای هدف

این فشارها بر زنجیره تأمین کالاهای اساسی، نه فقط یک چالش موقت اقتصادی، بلکه هشدار راهبردی برای بازتعریف الگوی لجستیک کشور است؛ الگویی که در آن حمل و نقل جاده‌ای بعنوان خط مقدم تأمین امنیت غذایی و صنعت نقش آفرینی می‌نماید.

اقدامات نهادهای متولی: دیپلماسی و حقوق بین‌الملل

در مواجهه با چالش‌های ایجاد شده در زنجیره تأمین بین‌المللی و ضرورت حفظ امنیت اقتصادی، اقدامات دیپلماتیک و حقوقی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. نهادهای مسئول در این حوزه می‌توانند با بهره‌گیری از ظرفیت‌های حقوق بین‌الملل و همکاری با شرکای تجاری، راهکارهایی را برای عبور از محدودیت‌ها و تضمین تداوم جریان کالاها اتخاذ نمایند. در این راستا، اقدامات زیر پیشنهاد می‌شود:

- پیگیری حقوقی از طریق سازمان‌های بین‌المللی ذی‌ربط و مجامع جهانی.

- بهره‌گیری از ظرفیت کنوانسیون‌های بین‌المللی حمل‌ونقل و تجارت برای مقابله با محاصره‌های احتمالی و تسهیل تردد شناورها.

- هماهنگی و همکاری با کشورهای دوست و هم‌پیمان برای شناسایی و ایجاد راهگذرها و مسیرهای امن دریایی جایگزین.

• استفاده از سازوکارهای تهاتر و مبادلات پایاپای (Barter/Offset) به عنوان راهکاری محدود برای مقابله با محدودیت‌های بانکی و ارزی در مبادلات تجاری.

اقدامات دیپلماتیک و حقوقی، گرچه ضروری و مؤثر هستند، اما به تنهایی قادر به مصون نگه داشتن کامل زنجیره تأمین در برابر شوک‌های ناگهانی نیستند. بنابراین، تکمیل این رویکرد با فعال‌سازی راهگذرهای زمینی به عنوان ستون فقرات لجستیک در شرایط بحران، یک ضرورت راهبردی محسوب می‌شود.

تأمین مالی پایدار و ایجاد پوشش‌های جامع تضامین، نه تنها پشتوانه اقتصادی فعالیت‌های ترانزیتی محسوب می‌شود، بلکه به عنوان سپر امنیتی لجستیک کشور در برابر شوک‌های سیاسی و امنیتی عمل می‌کند و تضمین می‌کند که هیچ بحرانی نتواند چرخ‌های حمل‌ونقل جاده‌ای را از حرکت بازدارد.

اقدامات عملیاتی: تنوع‌بخشی به مسیرهای ترانزیتی

برای افزایش تاب‌آوری زنجیره تأمین و کاهش وابستگی به مسیرهای محدود، تنوع‌بخشی به مسیرهای ترانزیتی از اهمیت بالایی برخوردار است. فعال‌سازی و توسعه مسیرهای جایگزین، به‌ویژه در شرایط بحرانی، می‌تواند تضمین‌کننده تداوم جریان کالا و مواد اولیه باشد. اقدامات عملیاتی در این زمینه عبارتند از:

• فعال‌سازی و بهینه‌سازی “کریدور شمال-جنوب” (INSTC) از طریق اتصال مسیرهای دریای خزر و بهره‌گیری از ظرفیت‌های ریلی و جاده‌ای در کشورهای همسایه، به‌ویژه روسیه.

• گسترش و تسهیل ترانزیت کالا از طریق مرزهای شرقی کشور، به‌ویژه مرزهای مشترک با پاکستان، به مقصد و از مبدأ کشورهای آسیای مرکزی.

• توسعه و ترویج استفاده از مسیرهای ترانزیتی ترکیبی (ریلی، جاده‌ای و دریایی) به منظور کاهش وابستگی به یک مسیر واحد و افزایش انعطاف‌پذیری لجستیکی.

• بهره‌گیری از ظرفیت پسرانه‌ها (تحویل‌گیری کالا در مناطق نزدیک به مرزها یا بنادر) به عنوان مراکز تخلیه اضطراری یا تکمیلی کالا در شرایط بحرانی و یا برای کاهش فشار بر بنادر اصلی.

این اقدامات، شبکه‌ای از مسیرهای مکمل و انعطاف‌پذیر را شکل می‌دهد که هسته مرکزی آن، پایانه‌های مرزی و حمل‌ونقل جاده‌ای به عنوان حلقه اتصال و تضمین‌کننده تداوم جریان کالا در شرایط بحران عمل می‌کنند.

اقدامات عملیاتی: تقویت و توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل زمینی

به منظور تضمین تداوم جریان کالا از طریق مسیرهای زمینی و کاهش آسیب‌پذیری در شرایط بحران، اقدامات عملیاتی متعددی در حوزه ناوگان و زیرساخت‌های حمل‌ونقل جاده‌ای باید صورت پذیرد. این اقدامات شامل موارد زیر است:

۱. **افزایش ناوگان ترانزیتی زمینی:** سرمایه‌گذاری در توسعه ناوگان اختصاصی حمل‌ونقل بین‌المللی (ترانزیتی) برای پاسخگویی به افزایش تقاضا و تنوع‌بخشی مسیرها.

۲. **تقویت ناوگان حمل‌ونقل جاده‌ای داخلی:** نوسازی و به‌روزرسانی ناوگان داخلی برای افزایش ظرفیت، اطمینان از ایمنی و انطباق با استانداردهای زیست‌محیطی و فنی روز.

۳. **ایجاد ایستگاه‌های سوخت‌رسانی در مرزهای پرتدد:** احداث و تجهیز زیرساخت‌های لازم برای سوخت‌رسانی به کامیون‌های ترانزیتی در نزدیکی مرزهای کلیدی و مسیرهای پرتدد، به‌منظور کاهش زمان توقف و تسهیل عبور.

۴. **آموزش شرکت‌های حمل‌ونقل برای راهکارهای جایگزین:** برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های تخصصی برای مدیران و کارکنان شرکت‌های حمل‌ونقل با هدف آشنایی و آمادگی در به‌کارگیری راهکارهای جایگزین حمل‌ونقل در شرایط اضطراری و بحرانی.

۵. **هماهنگی برای تخصیص ویژه کانتینرهای یخچال‌داری:** برقراری سازوکارهای لازم برای تخصیص اولویت‌دار و ویژه کانتینرهای یخچال‌داری (Reefer Containers) به حمل دارو، مواد غذایی فاسدشدنی و سایر کالاهای حساس که نیاز به شرایط دمایی کنترل‌شده دارند، به‌ویژه در مسیرهای ترانزیتی.

این اقدامات، ناوگان حمل‌ونقل جاده‌ای را از یک ظرفیت معمولی به یک دارایی راهبردی در مدیریت بحران تبدیل می‌کند که قادر است با کمترین وقفه، زنجیره تأمین کالاهای حیاتی را در هر شرایطی پایدار نگه دارد.

فعال‌سازی قرارگاه لجستیک بحران در ۷۲ ساعت نخست

در شرایط بحرانی، سرعت عمل و هماهنگی نهادها نقشی حیاتی در حفظ تداوم زنجیره تأمین ایفا می‌کند. در این راستا، اقدامات عملیاتی زیر با هدف فعال‌سازی سریع و مؤثر لجستیک در بحران پیشنهاد می‌شود:

- **شناسایی و عملیاتی‌سازی مسیرهای جایگزین زمینی:** در صورت بروز اختلال در مسیرهای اصلی، شناسایی سریع و آماده‌سازی مسیرهای جایگزین زمینی برای حفظ جریان حمل‌ونقل.
- **رایزنی‌ها و تفاهمات اضطراری:** برقراری ارتباطات و انجام تفاهمات فوری با کشورهای همسایه و شرکای ترانزیتی کلیدی (مانند روسیه، ترکمنستان و پاکستان) برای بازگشایی و تسهیل مسیرهای جایگزین.
- **مقابله با محاصره دریایی برای اقلام اساسی:** اتخاذ تدابیر لازم، شامل استفاده از مسیرهای جایگزین و یا راهکارهای حقوقی، برای تضمین ورود اقلام اساسی و ضروری کشور حتی در شرایط محاصره دریایی.

- **تجهیز ناوگان به سامانه‌های امنیتی:** نصب و به‌کارگیری سامانه‌های مقاوم رهگیری و ردیابی (Tracking) و همچنین تأمین امنیت کاروان‌های ناوگان جاده‌ای برای مقابله با تهدیدات احتمالی.
- **هدایت ایمن کاروان‌ها:** ارائه دستورالعمل‌های لازم برای هدایت ایمن ناوگان حمل‌ونقل، حتی در شرایط حملات هوایی یا ناامنی، با هدف کاهش توقف‌های امنیتی و جلوگیری از سرقت محموله.
- **راه‌اندازی سامانه پشتیبان آفلاین مرزی:** ایجاد و فعال‌سازی سامانه‌های پشتیبان (Offline) در گمرکات و پایانه‌های مرزی برای ادامه عملیات در صورت بروز حملات سایبری یا قطع ارتباطات.
- **حفظ ظرفیت ترانزیت جاده‌ای-مرزی:** تلاش برای حفظ حداقل ۸۰٪ از ظرفیت ترانزیت جاده‌ای و مرزی، حتی در مواجهه با حملات سایبری و سایر اختلالات.
- کلیه این اقدامات در چارچوب راهبرد “تنوع‌بخشی هوشمند به مسیرهای ترانزیتی” و با محوریت حمل‌ونقل جاده‌ای به‌عنوان ستون فقرات لجستیک بحران اجرا خواهند شد. داده‌های اولیه حاکی از آن است که با وجود تحریم‌ها و حملات مستقیم، زنجیره تأمین داخلی و ترانزیت منطقه‌ای توانسته‌اند پایداری خود را حفظ کنند.

اقدامات عملیاتی: مدیریت بحران در پایانه‌های مرزی

مدیریت کارآمد پایانه‌های مرزی در شرایط بحرانی، نقشی حیاتی در حفظ جریان روان کالا و جلوگیری از انباشتگی و تأخیر ایفا می‌کند. اقدامات زیر در این راستا پیشنهاد می‌شود:

- **تخفیف در هزینه‌های توقف:** پیگیری و اجرای تخفیف‌ها یا معافیت‌های مربوط به هزینه‌های توقف (Demurrage) برای محموله‌های اساسی، ضروری یا راهبردی در پایانه‌های مرزی و توقفگاه‌های بین‌راهی، به‌منظور کاهش هزینه‌های لجستیکی و تسریع در تخلیه.
- **ایجاد پسرانه‌های موقت:** ایجاد و تجهیز پسرانه‌های موقت در مرزهای پرتردد و پایانه‌های خصوصی برای تخلیه اضطراری کالا و کاهش تراکم و ازدحام در نقاط مرزی اصلی.
- **اولویت‌بندی عبور کالا:** تعیین اولویت برای عبور کالاهای اساسی، ضروری و راهبردی از گذرگاه‌های مرزی، با هماهنگی کامل بین گمرک جمهوری اسلامی ایران، وزارت صنعت، معدن و تجارت (صمت) و سازمان‌های مرزبانی.
- **بهینه‌سازی زمان انتظار کامیون‌ها:** پیاده‌سازی سیستم‌های نوبت‌دهی هوشمند و برنامه‌ریزی دقیق زمان‌بندی (مانند سامانه‌های زمان‌بندی یا Appointment Systems) برای بهینه‌سازی زمان انتظار کامیون‌ها در مرزها و کاهش اتلاف وقت.

این اقدامات در چارچوب “راهبرد تنوع‌بخشی هوشمند به مسیرهای ترانزیتی” تعریف شده‌اند و هدف آن‌ها تبدیل پایانه‌های مرزی از گلوگاه‌های بالقوه بحران به نقاط عبور روان و قابل پیش‌بینی است. این رویکرد تضمین می‌کند که کالاهای اساسی و راهبردی، حتی در بحرانی‌ترین شرایط، با کمترین تأخیر ممکن به زنجیره تأمین کشور برسند.

اقدامات عملیاتی: توسعه ترانزیت با همسایگان

تقویت همکاری‌های منطقه‌ای و توسعه کریدورهای ترانزیتی با کشورهای همسایه، نقشی اساسی در افزایش تاب‌آوری لجستیکی و ارتقاء جایگاه ایران در شبکه حمل‌ونقل بین‌المللی ایفا می‌کند. در این راستا، اقدامات عملیاتی زیر پیشنهاد می‌شود:

- **رایزنی با کشورهای شمال (ترکمنستان، قزاقستان، روسیه):** پیگیری و تقویت رایزنی‌ها با این کشورها به منظور افزایش سهم ایران از ترانزیت منطقه‌ای، به‌ویژه در کریدور شمال-جنوب، و تسهیل عبور کالا از مسیرهای زمینی و ریلی.
 - **پیگیری تفاهات با عراق و فعال‌سازی ظرفیت‌های غرب آسیا:** ادامه پیگیری تفاهات دوجانبه با کشور عراق برای تسهیل ترانزیت کالا و فعال‌سازی ظرفیت‌های موجود در منطقه غرب آسیا، با در نظر گرفتن واقعیت‌های ژئوپلیتیکی کنونی.
 - **بهره‌گیری از ظرفیت‌های قفقاز جنوبی:** همکاری با کشورهای ارمنستان و آذربایجان برای توسعه مسیرهای ترانزیتی به سمت بازارهای اروپایی، از طریق اتصال به کریدورهای حمل‌ونقل بین‌المللی.
 - **همکاری با پاکستان:** پیگیری و عملیاتی‌سازی مسیرهای ترانزیتی مشترک با پاکستان، از جمله کریدورهای گبد-ریمدان و تفتان-میرجاوه، به منظور افزایش حجم ترانزیت و تقویت ارتباطات منطقه‌ای.
- علیرغم وجود تحریم‌های بین‌المللی و حتی حملات سایبری، شبکه جاده‌ای ایران توانسته است سهم خود را در زنجیره تأمین منطقه‌ای افزایش داده و نقش مؤثری در تسهیل جریان کالا ایفا کند. این دستاورد نشان‌دهنده ظرفیت بالقوه بالای حمل‌ونقل جاده‌ای کشور در شرایط دشوار است.

اقدامات عملیاتی: تضامین و تأمین مالی

تأمین مالی پایدار و ارائه پوشش‌های تضامنی جامع، نقشی حیاتی در تضمین امنیت و پایداری لجستیک کشور، به‌ویژه در برابر شوک‌های سیاسی و امنیتی، ایفا می‌کند. این اقدامات مانع از توقف چرخ‌های حمل‌ونقل جاده‌ای در شرایط بحرانی شده و پشتوانه اقتصادی لازم برای فعالیت‌های ترانزیتی را فراهم می‌آورد. در این راستا، اقدامات زیر پیشنهاد می‌شود:

• **ایجاد یا تقویت صندوق‌های ضمانت ترانزیت:** پیگیری جدی برای ایجاد یا تقویت صندوق‌های ضمانت ترانزیت با هدف پوشش ریسک‌های سیاسی، امنیتی و اعتباری مرتبط با مسیرهای ترانزیتی. این صندوق‌ها می‌توانند اطمینان لازم را به سرمایه‌گذاران و فعالان اقتصادی در بخش ترانزیت بدهند.

• **شناسایی و فعال‌سازی ظرفیت‌های مالی داخلی:** بررسی و شناسایی ظرفیت‌های مالی موجود در داخل کشور (مانند بانک‌ها، شرکت‌های بیمه، و صندوق‌های سرمایه‌گذاری) و طراحی سازوکارهای نوآورانه و جایگزین برای تأمین مالی پروژه‌های لجستیکی و تسهیل پرداخت‌های ترانزیتی، به‌ویژه در شرایط محدودیت‌های بانکی بین‌المللی.

• **جلب مشارکت مؤسسات توسعه‌ای و نهادهای بین‌المللی:** تلاش برای جلب مشارکت فعال مؤسسات توسعه‌ای ملی و بین‌المللی (مانند بانک توسعه اسلامی، بانک توسعه آسیا و...) و بهره‌گیری از ظرفیت این نهادها برای ارائه حمایت‌های مالی، فنی و اعتباری به پروژه‌های اولویت‌دار لجستیکی و زیرساختی.

تأمین مالی پایدار و پوشش‌های تضامنی جامع، فراتر از یک پشتوانه اقتصادی صرف برای ترانزیت، به مثابه سپری امنیتی برای لجستیک کشور در برابر شوک‌های سیاسی و امنیتی عمل می‌کند و تضمین می‌نماید که هیچ بحرانی قادر به متوقف کردن جریان حیاتی حمل‌ونقل جاده‌ای نخواهد بود.

چالش‌های پیش‌رو: موانع حقوقی و تحریمی

- محدودیت در انتقال ارز و دسترسی به منابع تأمین مالی بین‌المللی
- عدم عضویت ایران در برخی کنوانسیون‌های بین‌المللی حمل‌ونقل
- وجود اختلاف در استانداردهای فنی و ایمنی با برخی کشورهای همسایه
- ضعف در اجرای موافقت‌نامه‌های دوجانبه به دلیل عدم تطابق زیرساخت‌ها

این موانع، اگرچه ماهیتی ساختاری و پیچیده دارند، اما با بهره‌گیری از دیپلماسی فعال حمل‌ونقل، هماهنگی مؤثر بین‌دستگاهی و سرمایه‌گذاری هدفمند در زیرساخت‌ها و استانداردها، می‌توانند به فرصت‌هایی برای ارتقای جایگاه ترانزیتی ایران در منطقه تبدیل شوند.

چالش‌های پیش‌رو: موانع نرم‌افزاری و زیرساختی

- ناهماهنگی میان دستگاه‌های اجرایی
- کمبود سامانه‌های اطلاعاتی یکپارچه برای مدیریت بحران
- فرسودگی ناوگان حمل‌ونقل جاده‌ای در برخی بخش‌های کشور

- عدم کفایت پسرکانه‌های پیشرفته از جمله تأسیسات سردخانه‌ای، آزمایشگاهی، سامانه‌های توزین و سایر زیرساخت‌های پشتیبان

این موانع نرم‌افزاری و زیرساختی، هرچند پیچیده و در برخی موارد ریشه‌دار هستند، اما با برنامه‌ریزی یکپارچه، دیجیتالی‌سازی فرایندها و سرمایه‌گذاری هدفمند در نوسازی ناوگان و تجهیز پایانه‌ها قابل رفع خواهند بود. عبور از این چالش‌ها شرطی ضروری برای تثبیت حمل‌ونقل جاده‌ای به‌عنوان ستون فقرات واقعی لجستیک در شرایط بحران به شمار می‌آید.

راهکارهای حقوقی و نهادی

- توسعه انعقاد موافقت‌نامه‌های حمل‌ونقل دوجانبه و تقویت عضویت در موافقت‌نامه‌های چندجانبه و کنوانسیون‌های بین‌المللی مرتبط
- تدوین و درج بندهای مشخص فورس‌ماژور در قراردادهای ترانزیتی
- پیگیری اخذ معافیت‌های مرزی و گمرکی در چارچوب نهادهای منطقه‌ای و بین‌المللی از جمله اکو، سازمان همکاری شانگهای و تراسیکا
- ایجاد قرارگاه هماهنگی ترانزیت در شرایط اضطراری و برقراری خطوط ارتباطی مستقیم (Hotline) با مراکز لجستیکی کشورهای همسایه و فرامنطقه‌ای
- برگزاری رزمایش‌های مشترک لجستیکی برای ارزیابی میزان آمادگی و هماهنگی نهادی

این اقدامات مجموعه‌ای از هماهنگی‌های حقوقی، عملیاتی و ارتباطی را شکل می‌دهد که مرزهای ایران را به‌جای نقاط آسیب‌پذیر، به دروازه‌های مطمئن در زنجیره لجستیک تبدیل می‌کند و تاب‌آوری کشور را در مواجهه با بحران‌های آتی تضمین خواهد کرد.

راهکار دیجیتالی: هوشمندسازی زنجیره تأمین

- توسعه سامانه‌های هوشمند مدیریت ناوگان و بهره‌گیری از نظام‌های اطلاعات مکانی برای رهگیری لحظه‌ای جریان حمل‌ونقل
- استفاده از راهکارهای نوین و زنجیره‌ای برای ثبت و مستندسازی تراکنش‌های ترانزیتی با هدف افزایش شفافیت و قابلیت رهگیری
- توسعه آموزش و توانمندسازی کاربران سامانه‌های مرزی برای بهره‌برداری مؤثر از زیرساخت‌های دیجیتال در شرایط عادی و بحرانی

هوشمندسازی دیجیتال، زنجیره تأمین را از یک سیستم واکنشی به یک شبکه پیش‌بینی‌گر و خودتنظیم تبدیل می‌کند که در شرایط بحران، با حداقل وابستگی به خطای انسانی، مسیرها را به‌صورت لحظه‌ای بهینه‌سازی کرده و تداوم جریان کالا را تضمین می‌کند.

راهکار مالی: جذب سرمایه‌گذاری خارجی و تأمین منابع

- ارائه بسته‌های سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های حمل‌ونقل به کشورهای دوست و شرکای اقتصادی منطقه‌ای
- استفاده از ظرفیت صندوق توسعه ملی و انتشار اوراق مشارکت ارزی برای تأمین مالی پروژه‌های لجستیکی اولویت‌دار
- ایجاد سازوکارهای تضمین بازگشت سرمایه در پروژه‌های ترانزیتی برای جلب اعتماد سرمایه‌گذاران خارجی

ارائه ابزارهای مالی مناسب، زمینه تبدیل ایران به یک هاب لجستیکی امن و جذاب برای سرمایه‌گذاران را فراهم می‌کند و با تضمین بازگشت سرمایه و شفافیت مالی، بستر لازم برای پایدارسازی ترانزیت جاده‌ای حتی در شرایط بحران را مهیا می‌سازد.

جمع‌بندی و راه پیش‌رو

- بحران‌های دریایی ضرورت تنوع‌بخشی به مسیرهای ترانزیتی را بیش از پیش آشکار کرده است.
- ایران با بهره‌گیری از راهگذرهای شمال-جنوب و شرق-غرب، توسعه مسیرهای ترکیبی و دیجیتالی‌سازی فرایندها می‌تواند تاب‌آوری لجستیکی خود را افزایش دهد.
- هماهنگی بین‌بخشی در داخل کشور و دیپلماسی فعال حمل‌ونقل در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی، کلید موفقیت در مدیریت بحران خواهد بود.

جمع‌بندی مباحث نشان می‌دهد که بحران دریایی صرفاً یک تهدید نیست، بلکه فرصتی تاریخی برای ایران است تا با تنوع‌بخشی هوشمندانه به مسیرها، بهره‌گیری از ظرفیت‌های دیجیتال و تقویت هماهنگی بین‌بخشی، جایگاه خود را به‌عنوان هاب لجستیکی تاب‌آور منطقه تثبیت کند. در این میان، کمیته ایرانی ICC نیز به‌عنوان پل ارتباطی راهبردی میان بخش خصوصی و دولت، می‌تواند نقشی کلیدی در تحقق این چشم‌انداز ایفا نماید.